

Національна академія наук України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України
Інститут історії України НАН України
Інститут всесвітньої історії НАН України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
Інститут міжкультурних студій Факультету міжнародних і політичних студій
Ягеллонського університету в Кракові (Польща)
Сучавський університет «Штефан чел Маре» (Румунія)
Інститут педагогіки Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Польща)
Громадська спілка «Українська асоціація освіти дорослих»
Національний центр «Мала академія наук України»
Інститут обдарованої дитини НАПН України

МАТЕРІАЛИ

*VII Міжнародної міжгалузевої
науково-практичної онлайн-конференції*
**«Культура, наука, освіта:
смісложиттєві цінності
в сучасних умовах»**

25–31 березня 2026 року
*в межах XVII Міжнародної виставки
«Сучасні заклади освіти – 2026»*

Київ
2026

DOI <https://doi.org/10.63437/978-617-7734-51-1-2026-1736>

УДК 17.022.1:316.7:316.48:37.013

К90

К90 **Культура**, наука, освіта: смисложиттєві цінності в сучасних умовах : матеріали VII Міжнародної міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 25–31 березня 2026 року). / Упоряд. Л. І. Ткаченко, В. М. Шульга. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2026. – 1 736 с.

ISBN 978-617-7734-51-1

До збірника увійшли статті й тези учасників VII Міжнародної міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції «Культура, наука, освіта: смисложиттєві цінності в сучасних умовах», що відбулася в межах XVII Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2026», у яких автори висвітлюють питання: цінності миру vs цінностей війни; аспекти розвитку українського соціуму як суб'єкта міжнародної спільноти; чинники розвитку суспільства та завдання його розвитку; актуалізацію філософських, соціальних і освітніх проблем у час невизначеності; національні й міжнародні освітні тренди розвитку особистості.

Видання рекомендовано для науковців, керівників і представників закладів освіти, інститутів післядипломної освіти, педагогічних працівників усіх ланок системи освіти.

Статті подано в авторській редакції (збережено авторські мову й граматику). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

УДК 930.2+316.3/323.1+37.01/.02/.06

2016. С. 112–115. URL: <https://files01.core.ac.uk/download/pdf/43282981.pdf> (дата звернення: 18.02.2025).

7. Сисоєва С. О., Дічек Н. П. Міжкультурна грамотність як ядерна (базова) функція сучасного закладу середньої освіти. Алгоритм виховання гармонійної і культурної людини : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. «Практична філософія і Нова українська школа» Київ, 2019. С. 50–55. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/715913/> (дата звернення: 19.02.2026).
8. Юдіна О. В. Система вправ для навчання майбутніх менеджерів міжкультурного спілкування німецькою мовою. Іноземні мови. 2009. № 2. С. 35–39.

Столяренко Ок. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Вінницького національного технічного університету,

oksanny-81@ukr.net

Столяренко Ол. В.

доктор педагогічних наук,

професор кафедри педагогіки

і освітнього менеджменту Вінницького державного педагогічного

університету імені Михайла Коцюбинського,

olena-best@ukr.net

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ДО МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ

Анотація. У статті розглядається процес виховання національно-державної ідентичності як фундаменту для ефективної інтеграції українського суспільства у глобальний соціокультурний простір. Автор аналізує взаємозв'язок між зміцненням внутрішньої громадянської стійкості та здатністю до конструктивного міжкультурного діалогу. Досліджено механізми формування ціннісних орієнтирів, що дозволяють зберігати суб'єктність в умовах глобалізації та зовнішніх загроз.

Ключові слова: національно-державна ідентичність, міжкультурний діалог, громадянське виховання, національна безпека, соціокультурна інтеграція.

Abstract. The article examines the process of fostering national-state identity as a foundation for the effective integration of Ukrainian society into the global socio-cultural space. The author analyzes the correlation between strengthening internal civic resilience and the capacity for constructive intercultural dialogue. The mechanisms of forming value orientations that allow maintaining agency under conditions of globalization and external threats are investigated.

Keywords: national-state identity, intercultural dialogue, civic education, national security, socio-cultural integration.

Постановка проблеми у сучасному науковому дискурсі зумовлена необхідністю пошуку балансу між збереженням унікального національного коду та потребою в інтенсивній комунікації з іншими культурами. В умовах воєнного стану та постмодерних трансформацій питання національно-державної ідентичності перестає бути суто педагогічним і переходить у площину стратегічної безпеки. Без чітко сформованого усвідомлення власної приналежності до конкретного державного та культурного проекту суспільство ризикує втратити суб'єктність, стаючи об'єктом маніпуляцій або асиміляції. Водночас відкритість до світу вимагає від українців не лише патріотизму, а й високого рівня толерантності та навичок міжкультурної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що проблема ідентичності є міждисциплінарною. Теоретичне підґрунтя формування національної свідомості закладене у працях В. Кременя [3], І. Беха [1] та О. Вишневського [2]. Питання міжкультурної комунікації та діалогу цивілізацій детально вивчали С. Кримський [4], М. Попович [5], О. Столяренко [6]. Проте динаміка сучасних геополітичних змін вимагає оновлення підходів до виховання ідентичності саме як інструменту підготовки до діалогу, а не як засобу ізоляціонізму. Недостатньо вивченим залишається механізм, за допомогою якого міцна державна ідентичність стає запобіжником культурної розмитості під час інтеграційних процесів.

Методологія дослідження ґрунтується на системному та аксіологічному підходах. Системний підхід дозволяє розглядати виховання ідентичності як комплексний процес, що охоплює освітні, соціальні та політичні інститути. Аксіологічний підхід зосереджує увагу на цінностях як ядрі ідентичності. У роботі використано методи теоретичного аналізу, синтезу наукової літератури та компаративний метод для порівняння моделей ідентичності в різних соціокультурних контекстах.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ролі національно-державної ідентичності як необхідної передумови для успішного входження українського суспільства у глобальний міжкультурний діалог. Відповідно до мети визначено завдання: розкрити сутність поняття національно-державної ідентичності в контексті сучасної України; визначити виховні пріоритети, що сприяють гармонізації національних та загальнолюдських цінностей; окреслити шляхи вдосконалення системи підготовки громадян до взаємодії з представниками інших культур.

Виклад основного матеріалу базується на глибинному розумінні того, що сучасна національно-державна ідентичність не є монолітною конструкцією, а являє собою складну, багаторівневу структуру, яка органічно поєднує етнічне походження, мовну єдність, історичну пам'ять та усвідомлену політичну

лояльність до власної держави. У контексті цілеспрямованої підготовки українського суспільства до інтенсивного міжкультурного діалогу виховання такої ідентичності має на меті передусім формування «впевненої суб'єктності» громадянина як повноправного учасника глобальних комунікаційних процесів. Людина, яка чітко ідентифікує себе з українською державою, її державотворчими традиціями та засадничим ціннісним базисом, здобуває необхідну внутрішню стійкість, що дозволяє їй вести діалог з іншими культурами на паритетних засадах, не відчуваючи деструктивного комплексу меншовартості чи уявної загрози власним світоглядним переконанням [8].

Така впевненість ґрунтується на концепції культурного самоствердження, де власна ідентичність виступає не бар'єром, а містком до розуміння іншого, оскільки лише суб'єкт із вираженим «Я» здатний до істинного визнання «Ти». Відповідно, сучасний виховний процес має бути стратегічно спрямований на всебічне усвідомлення того, що українська культура є не ізольованим заповідником, а невід'ємною, динамічною частиною загальноєвропейської та світової цивілізаційної спадщини. Це інтегральне сприйняття власного місця у світі автоматично знімає гострі протиріччя між категоріями «свого» та «чужого», трансформуючи їх у продуктивну взаємодію в межах єдиного соціокультурного простору. Виховання ідентичності в такому ключі передбачає не лише засвоєння суми знань про національне минуле, а й розвиток здатності до інтерпретації національних смислів у глобальному контексті, що робить українське суспільство відкритим до світу, але водночас захищеним від будь-яких проявів культурної асиміляції чи ідеологічної експансії [1].

Це вимагає від педагогічної системи впровадження новітніх моделей навчання, де національні цінності виступають не як статичні догми, а як живий інструмент для осмислення сучасних світових викликів. Саме через таку актуалізацію традиційних смислів українське суспільство здобуває здатність пропонувати власні унікальні рішення в межах глобального інтелектуального обміну. Важливо розуміти, що готовність до міжкультурного діалогу не означає відмову від власних кордонів, а навпаки - передбачає їхнє чітке окреслення задля побудови взаємовигідної співпраці на засадах паритетності. У кінцевому результаті така виховна стратегія перетворює національно-державну ідентичність на динамічний ресурс, що забезпечує сталий розвиток нації в умовах постійної взаємодії з різноплановими суб'єктами світового співтовариства [8].

Важливим аспектом у цьому контексті постає фундаментальна трансформація змісту та векторів громадянського виховання, яке має відповідати викликам інформаційної епохи та динаміці міждержавних відносин. Традиційні методи, що десятиліттями були орієнтовані переважно на пасивну репродукцію

історичної пам'яті та лінійне засвоєння наративів минулого, сьогодні мають бути критично переосмислені та обов'язково доповнені розвитком навичок системного критичного мислення, медіаграмотності та здатності до аналізу складних соціополітичних процесів. У сучасній системі підготовки українського суспільства до повноцінного міжкультурного діалогу особливе, стратегічне місце посідає виховання щирої поваги до інакшості, що здійснюється виключно через призму усвідомлення власної національної та особистісної гідності. Такий підхід унеможлиблює сліпе запозичення чужих моделей, оскільки повага до іншого починається з глибокої самоповаги та розуміння цінності свого культурного коріння [7].

Це означає, що ґрунтовне знання власної історії, мови та культури перетворюється на інтелектуальний та ціннісний фільтр, крізь який проходять і критично оцінюються будь-які зовнішні впливи, ідеологеми чи культурні запозичення. Сформована державна ідентичність у цьому складному процесі виступає як надійний стабілізуючий фактор і внутрішній компас, що дозволяє українському суспільству ефективно інтегруватися у світове співтовариство, адаптуватися до прогресивних змін, але при цьому зберігати свою унікальність і не розчинятися в уніфікованих глобальних трендах. Особливу, державотворчу роль тут відіграє виважена мовна політика, оскільки державна мова є не лише функціональним засобом повсякденного спілкування, а й унікальною когнітивною матрицею та ментальним кодом, що формує цілісний світогляд громадянина, забезпечує тяглість поколінь та маркує межі національного культурного простору в глобальному діалозі [3].

Висновки дослідження підтверджують, що виховання національно-державної ідентичності є базовим елементом підготовки суспільства до міжкультурної взаємодії. Міцна ідентичність не є перешкодою для діалогу; навпаки, вона є його гарантом, оскільки справжній діалог можливий лише між чітко визначеними суб'єктами. Подальші зусилля держави та інститутів громадянського суспільства мають бути зосереджені на створенні освітнього середовища, де національні цінності органічно поєднуються з навичками міжкультурної комунікації. Це дозволить сформувати покоління, здатне ефективно репрезентувати Україну на міжнародній арені та конструктивно співпрацювати в умовах глобального різноманіття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ ; Чернівці : Букрек, 2018. 296 с.
2. Вишневський І. В. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : посіб. для студ. вищих навч. закл. Дрогобич : Коло, 2006. 326 с.
3. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2015. 448 с.

4. Кримський С. Б., Павленко Ю. В. Цивілізаційний розвиток людства. Київ : Фенікс, 2002. 316 с.
5. Попович М. В. Бути людиною. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 223 с.
6. Столяренко Ок. В., Столяренко О. В. Міжкультурний підхід у формуванні англomовної компетентності майбутнього фахівця. Матеріали ЛІІ всеукраїнської науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 20-22 березня 2024р. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fbtegr/all-fbtegr/2024/paper/view/20218/16719>
7. Столяренко Ол. В., Столяренко Ок. В., Московчук О. С., Магас Л. М. Формування у молодих людей соціокультурної компетентності у виховній парадигмі гуманістичного спрямування. «Наукові інновації та передові технології». Серія «Педагогіка». № 2(30), 2024. 1638 с. С. 1352–1364. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2\(30\)-1352-1364](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2(30)-1352-1364)
8. Столяренко Ок. В., Столяренко Ол. В. Педагогічні стратегії формування національної ідентичності сучасної студентської молоді в умовах викликів інформаційної безпеки. Збереження національної ідеї та національної самосвідомості українського народу в контексті історичних подій ХХ–ХХІ століть : зб. наук. пр. Хмельницького ін-ту МАУП. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2025. Вип. 18. 146 с. С.123–130.

Стрельников В. Ю.,

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри філософії і економіки освіти,
Полтавська академія неперервної освіти імені М. В. Остроградського,
strelnikov.poltava@gmail.com*

ОСВІТНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено сучасні освітні тренди розвитку особистості педагогічних працівників у системі неперервної освіти. Визначено ключові напрями модернізації професійної підготовки педагогічних працівників, зокрема впровадження компетентнісного підходу, цифровізацію освітнього процесу, використання інноваційних педагогічних технологій, персоналізацію професійного розвитку та формування професійних спільнот педагогів. Розглянуто основні напрями досліджень проблеми сучасних освітніх трендів розвитку особистості педагогічних працівників у системі неперервної освіти – теоретико-методологічні, цифрові, інноваційні, практико-орієнтовані, соціокультурні, ціннісні, організаційно-управлінські. Обґрунтовано значення неперервної освіти як важливого механізму підвищення професійної компетентності, розвитку творчого потенціалу та формування готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності.

Ключові слова: педагогічні працівники, неперервна освіта, професійний розвиток, освітні тренди, компетентнісний підхід, цифровізація освіти,